

DEVAMLİ NİTELİKTEKİ İŞYERİ ÇALIŞANLARI İLE YAPILAN İHALE KONUSU İŞLERDE İLİŞİKSİZLİK BELGESİ VERİLMESİ UYGULAMASI

Faruk YÜKSEL (*)

1 - GİRİŞ

5510 sayılı Kanununun 90. maddesinin ikinci fıkrası gereğince ihale mevzuatına göre yaptırılan işleri taahhüt eden işverenlerin kesin teminatları, ihale konusu iş ile ilgili olarak Sosyal Güvenlik Kurumuna (bundan sonra Kurum olarak anılacaktır) borçlarının bulunmadığının tespit edilmesi halinde ödenmektedir. 01/10/2008 tarihinde yürürlüğe giren Sosyal Güvenlik Kurumu Prim ve İdari Para Cezası Borçlarının Hakedişlerden Mahsubu, Ödenmesi Ve İlişiksizlik Belgesinin Aranması Hakkında Yönetmeliğin 7. maddesinin birinci fıkrasında da “İşveren tarafından, idareye ihale konusu işle ilgili olarak Kuruma borcunun bulunmadığına dair ilişiksizlik belgesi ibraz edilmedikçe işverene ait kesin teminat iade edilmez.” hükmü bulunmaktadır. Bu düzenlemelere istinaden Kurum tarafından işverenlerin kesin teminatlarının iadesi için, ihale konusu işten dolayı işverenin borcunun bulunup bulunmadığının tespiti amacıyla, denetim elemanları tarafından işverenlere ait kayıt ve belgelerin de incelendiği bir araştırma yapılmaktadır.

Ancak ihale konusu işlerin işverenin devamlı işyeri çalışanları ile yapıldığı bazı hallerde işveren kayıt ve belgeleri incelenmeden ilişiksizlik belgesi verilebilmektedir. Konuyu düzenlemek üzere önce 25/06/2010 tarih ve 2010-76 sayılı Genelge ve sonra 04/02/2011 tarih ve 2011-13 sayılı Genelge çıkarılmıştır. Yazımızda ihale konusu işlerin devamlı işyeri sigortalıları ile yapılması halinde yapılacak araştırma konusunda 2011-13 sayılı Genelge ile getirilen düzenlemeler açıklanmaya çalışılacaktır.

2- İHALE KONUSU İŞLERİN YAPIMINDA SİGORTALI ÇALIŞTIRILMASI

İhale konusu işlerin yapımında sigortalı çalıştırılması iki şekilde gerçekleşmektedir:

(*) SGK Baş Müfettişi

a) İşverenin ihale konusu işin yapımına başlamadan önce tescil edilmiş olan bir işyeri bulunabilir ve ihale konusu işi bu işyerinde çalışan sigortalıların çalışması ile tamamladığını beyan edebilir. Örneğin, 1999 yılından beri asansör satış ve montajı işleri yapan (A) firması, 2011 yılında ihale ile aldığı bir kamu kuruluşunun asansörlerinin yenilenmesi işini 1999 yılından beri faaliyetini devam ettiren işyerinin çalışanları ile yapabilir.

b) İşveren ihale konusu iş ile ilgili olarak "4" mahiyet kodu ile geçici nitelikte bir işyeri dosyası tescil ettirir ve ihale konusu işin yapımında çalışanlar ile ilgili bildirimleri bu dosyadan yapabilir. Dış cephe boyasının yenilenmesi işini ihale ile alan ve bu işin yapımı için aldığı işçilerin bildirimlerini tescil ettirdiği geçici nitelikteki işyeri dosyasından yapan (B) firması, buna örnektir.

2010-76 sayılı Genelge ile ihale konusu işin devamlı nitelikteki işyeri sigortalıları ile yapılması halinde, Kurum tarafından ihale konusu işle ilgili olarak işverenlerin kayıt ve belgeleri incelenmeden ilişiksizlik belgesi verilmesine imkan tanıyan bir takım yenilikler getirilmiş; bu yenilikler 2011-13 sayılı Genelgede de benimsenmiş ve uygulamaya ilişkin bazı değişiklikler getirilmiştir.

3- İŞVERENİN DENETİMİ YAPILMADAN İLİŞİKSİZLİK BELGESİNİN VERİLMESİNE KONU OLABİLECEK İŞLER

3.1- İhale Konusu İşte Çalışacak Kişi/Gün Sayısının Belli Olduğu İşler

Bazı durumlarda ihale makamları, ihale konusu işte kimlerin çalıştığını ismen Kuruma bildirmektedir. Bu şekilde ihale konusu işte çalıştırıldığı bildirilen kişilerin sigortalılıklarının sağlandığının anlaşılması halinde, ihale konusu işin devamlı mahiyetteki işyeri sigortalıları ile yapılıp yapılmadığının tespiti için işyeri kayıt ve belgeleri incelenmeden ilişiksizlik belgesi verilecektir. Bazı durumlarda ise ihale sözleşme veya şartnamesinden, işin yapımında kaç kişinin çalıştırılacağı veya kaç gün çalışma gerektiği anlaşılmaktadır. Bu durumlarda, devamlı işyeri dosyasından ihale konusu işte çalıştırılması gereken kişi/gün sayısı kadar bildirimde bulunulduğu anlaşılmışsa, işveren hakkında ayrıca denetim yapılmadan ilişiksizlik belgesi verilecektir. Ancak ihale sözleşmesi veya şartnamesinde belirtilen işçi sayısının altında bildirimde bulunulduğu anlaşılırsa, ihale makamından konu ile ilgili olarak bilgi istenecektir. Bu durumda ihale makamı;

a) İhale konusu işin yapımında çalışan ancak adına sigorta bildirimi yapılmayan kişilerin açık kimlik bilgilerini bildirirse, işverene bu kişiler adına gerekli prim belgelerini bir ay içinde düzenleyerek vermesi tebliğ edilecektir. İşverenin buna istinaden düzenlediği prim belgeleri işleme konulacaktır. Eğer işveren gerekli prim belgelerini düzenlemezse ilgili ünite gerekli prim belgelerini re'sen düzenleyecektir.

b) Kimlik bilgileri bildirilmeden sadece ihale konusu işte sigortasız olarak çalıştırılan kişi sayısı bildirimleşse, ilgili ünite gereken prim belgelerini re'sen düzenleyerek işleme alacaktır.

İşlemlerin bu şekilde yapılmasının ardından, tahakkuk eden primlerinin ve idari para cezalarının tahsilinden sonra ilişiksizlik belgesi verilecektir.

2011-13 sayılı Genelge ihale konusu işin konusunun temizlik veya güvenlik hizmetlerine ilişkin olması halinde ihale konusu işler için geçici mahiyette işyeri dosyası tescil ettirilmesi ni zorunlu tutmaktadır. Bu nitelikteki işlerin devamlı işyeri sigortalıları tarafından yapıldığının kabul edilerek ilişiksizlik belgesi verilmesi mümkün değildir.

3.2- İhale Konusu İşte Çalışacak Kişi/Gün Sayısının Belli Olmadığı İşler

İhale belgelerinden işte çalışacak kişi/gün sayısının belirlenememesi ve ihale makamı tarafından bu konuda bilgi alınamaması halinde ünite tarafından bir hesaplama yapılacaktır. Hesaplama yapılırken önce ihale konusu iş ile ilgili bildirilmesi gereken en az işçilik tutarı bulunacaktır. Daha sonra ihale konusu işin yapıldığı beyan edilen işyerinden, ihale konusu işin yapıldığı dönemde yapılan bildirimlerin toplamı bulunacak ve bildirilen tutar ile bildirilmesi gereken tutar karşılaştırılacaktır.

Yapılan karşılaştırmada yeterli işçilik bildiriminde bulunulduğu anlaşılırsa işveren hakkında denetim yapılmadan ilişiksizlik belgesi verilecektir. Ancak, işyerinden bildirilen işçilik miktarının ile bildirilmesi gereken işçilik miktarından az olması halinde aradaki farktan doğan primlerin ödenmesi işverenden talep edilecektir. İşveren gerekli ödemeyi yaparsa kendisine ilişiksizlik belgesi verilecek aksi halde ihale konusu işin devamlı mahiyette işyeri sigortalıları ile yaptırılıp yaptırılmadığının tespiti amacıyla durum incelemeye sevk edilecektir.

Örnek:

(A) müteahhitlik firması, ihale ile yüklendiği işi tamamlamış ve ihale makamı tarafından yapılan iş karşılığında 80.000 TL hakediş ödenmiştir. (A) firması, ihale konusu işi devamlı işyeri çalışanları ile yaptığını beyan etmiş ve ihale konusu işin yapıldığı dönemde devamlı işyeri çalışanları adına 9.000 TL karşılığı sigorta primi ödenmiştir.

İhale konusu için tespit edilmiş olan asgari işçilik oranı %10 ise işverene ilişiksizlik belgesi verilecektir. Çünkü asgari işçilik oranı %10 olduğundan, 80.000 TL'lik hak ediş nedeniyle bildirilmesi gereken işçilik miktarı 8.000 TL'dir ve işveren tarafından 9.000 TL'lik bildirimde bulunulmuştur.

İhale konusu iş için belirlenmiş olan asgari işçilik oranının %12 olduğu varsayıldığında ise işverene ilişiksizlik belgesi hemen verilmeyecektir. Çünkü 80.000 TL'lik istihkakın %12'si yani 9.600 TL'lik bildirimde bulunulmuş olması gerekirken işveren tarafından 9.000 TL'lik bildirimde bulunulmuştur. Aradaki 600 TL'lik farka ilişkin sigorta primlerinin ödenmesi halinde ilişiksizlik belgesi verilecek aksi halde işveren hakkında denetim yapılması sağlanacaktır.

Bu yöntem izlenirken aşağıdaki hususlar dikkate alınacaktır:

- Devamlı mahiyetteki işyeri sigortalıları ile faaliyet dönemleri kısmen de olsa çakışacak şekilde birden fazla ihale konusu işin yapılmış olması halinde, ihale konusu bir iş için dikkate alınmış olan işçilik, diğer ihale konusu işler için dikkate alınmayacaktır.

- İhale konusu işten dolayı 30 günden az faaliyet yürütülen aylarda, söz konusu ayda eksik çalışması olan sigortalıların prime esas kazançlarının ihale konusu işin yapıldığı süreye isabet eden kısmı kadarı dikkate alınacaktır.

- Yapılan hesaplama sonucunda işverenin eksik bildirdiği işçiliğe ilişkin prim tutarı, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanununun 106. maddesindeki diğer amme alacakları için belirtilen cüz'i miktardaki Kurum alacağı tutarını aşmıyorsa ödeme talep etmeden ilişiksizlik belgesi verilecektir.

3.3- Danışmanlık Hizmet İhaleleri

İhale yoluyla yaptırılan işlerden bazıları; teknik, mali, hukuki veya benzeri alanlarda hizmet alımlarına yöneliktir. 2011-13 sayılı Genelge bu işleri; mimarlık ve mühendislik, etüt ve proje, harita ve

kadastro, her ölçekte imar planı, imar uygulama, ÇED raporu hazırlanması, plan, yazılım geliştirme, tasarım, teknik şartname hazırlanması, denetim ve kontrolörlük gibi işlerle örneklendirmiştir. Bu tür işlerin yapılmasını taahhüt eden işverenler, ihale konusu işi devamlı işyeri çalışanları ile yaptıklarını beyan etmeleri halinde; ihale konusu işin yapıldığı dönemde devamlı işyeri dosyasından bildirim bulunması ve ilgili dönemde Kuruma borcunun olmaması kaydıyla ilişiksizlik belgesi alacaktır.

2011-13 sayılı Genelge bu şartlara ilave olarak, 2010-76 sayılı Genelgede olmayan bir şart daha getirmiştir: İşyerinde kayıtdışı işçi çalıştırıldığına dair ihbar, şikayet veya işveren hakkında şüphe uyandıran başka bir durumun olmaması.

Genelgede, *gerekirse* inceleme yoluna sonradan gidilecektir denmekle beraber bu ifadeye açıklık getirilmemiştir.

3.4- Nakliye İşleri İle Personel/Öğrenci Taşıma İşleri

Konusu nakliye veya personel/öğrenci taşıma işi olan ihaleleri alan kişilerin, bu işleri kendi çalışmalarıyla yaptıkları yani nakliye aracını kendilerinin kullandığı sık karşılaşılan bir durumdur. İhale makamları tarafından bu nitelikteki işlerin, bizzat yükleniciler tarafından yapıldığının bildirilmesi ve yüklenicilerin 5510 sayılı Kanunun 4. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında sigortalı olduklarının anlaşılması halinde işyeri defter ve belgelerinin incelemesi yoluna gidilmeksizin ilişiksizlik belgesi verilecektir.

Belirtilen türdeki bir işin tümüyle yükleniciler tarafından yapılmayıp, kısmen sigortalı çalıştırılmak suretiyle yapıldığının bildirilmesi, yüklenicilerin 4. maddesinin birinci fıkrasının (b) bendi kapsamında sigortalı olduklarının ve yükleniciler tarafından işin yapımında çalışan sigortalılar adına gerekli bildirimlerin yapıldığının anlaşılması durumunda da işyeri defter ve belgelerinin incelemesi yoluna gidilmeksizin ilişiksizlik belgesi verilecektir.

3.5- Piyasadan Hazır Halde Alınıp Satılan Malın Teslim İşleri

İhale konusu işlerin bir kısmı bazı malların veya malzemelerin teminine yöneliktir. Örneğin, kırtasiye malzemesi alınması, otomobil alınması, akaryakıt alınması. Böyle piyasadan hazır olarak alınıp satılan mallar, Sosyal Güvenlik Kurumu Prim ve İdari Para Cezası Borçlarının Hakedişlerden Mahsubu, Ödenmesi ve İlişiksizlik Belgesinin Aranması Hakkında Yönetmeliğin 4. maddesinde, "Projelendirme veya münhasıran bir talep üzerine üretimi yapılmayan malları ifade eder." şeklinde tanımlanmıştır. İhalenin konusunun piyasadan hazır halde alınıp satılan malın/malzemenin temini olduğunun anlaşılması halinde; işin tamamlanmasından sonra yükleniciye kesin teminatının iadesi sırasında ihale makamları tarafından, Kurumca verilmiş ilişiksizlik belgesi aranmayacaktır. Dolayısıyla bu tür ihale konusu işler için yeterli bildirimde bulunulup bulunulmadığının tespitine yönelik bir işlem de yapılmayacaktır.

4- SONUÇ

Yapılan düzenlemeler ile taahhüt ettikleri ihale konusu işleri devamlı işyeri sigortalıları ile yaptığını beyan eden işverenlerin defter ve belgeleri incelenmeksizin ilişiksizlik belgesi alabilmelerine imkan tanınmıştır. Bu sayede defter ve belgelerin incelenmesi nedeniyle geçen zamandan dolayı işverenlerin muhtemel mağduriyetlerinin önüne geçilmiştir. Ayrıca Kurum tarafından yapılacak denetimlerdeki

azalma ile emek ve zaman tasarrufu sağlanmış, yapılması gereken diğer denetim çalışmaları için daha çok zaman ayrılabilmesi için fırsat doğmuştur.

Diğer taraftan getirilen bu uygulamanın çok sakıncalı da bir yönü bulunmaktadır. Yukarıda açıklandığı üzere işverenlerin taahhüt ettikleri ihale konusu işi devamlı işyeri sigortalıları yaptıklarını beyan ettiklerinde işveren hakkında denetim yapılmaksızın ilişiksizlik belgesinin verilip verilmeyeceğinin tespiti için ünite tarafından yapılan çalışmalarda işverenin yeterli işçilik bildiriminde bulunup bulunmadığına bakılırken sadece ihale konusu işler dikkate alınmakta fakat işveren tarafından yapılan ve ihale konusu olmayan (özel sektöre yapılan) işler dikkate alınmamaktadır. İşlemi yapacak ünite tarafından bu nitelikteki işlerin bilinmesi ve dikkate alınması mümkün de değildir. Çünkü bu konu hakkında sağlıklı bir bilgiye ulaşabilmek için işverene ait defter ve belgelerin incelenmesi zorunludur. Dolayısıyla işverenlere defter ve belgeleri incelenmeden ilişiksizlik belgesi verilmesine yönelik uygulama, devamlı işyeri sigortalılarının çalışması ile ihale konusu olmayan işler de yapan işverenlere aslında yeterli işçilik bildiriminde bulunmadığı halde ilişiksizlik belgesi verilmesine yol açabilecektir.

